

PAPER DETAILS

TITLE: Sosyal Sigortaların Gelirin Yeniden Dağılımı Fonksiyonu

AUTHORS: Turan YAZGAN

PAGES: 170-183

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/8287>

Sosyal Sigortaların Gelir n Yeniden Dağılımı Fonksiyonu

Dr. Turan YAZGAN

GİRİŞ VE METOD

Sosyal güvenliğin en mühim fonksiyonlarından biri geliri yeniden dağıtmak, böylece gelir grupları arasındaki farkları azaltmaktır. Türk Sosyal Güvenliğinin de fiilî olarak geliri yeniden dağıtıcı bir tesir icra ettiği şüphesizdir. Amme yardımlarında¹; vergi mükellefinden eski emekli ve muhtaçlara; emekli sandığında vergi mükellefinden memura daha doğrusu memur emeklileriyle bunların dul ve yetimlerine; sosyal sigorta niteliğindeki² diğer ku-

1) Amme yardımı, burada sosyal güvenliğin bir vasıtası anlamındadır. Türkiye'de sosyal güvenliğe dahil edilebilecek amme yardımları şunlardan ibarettir:

- a) Genel Bütçe Gelirleriyle Karşılanan Amme Yardımları:
 - i — Maliye Bakanlığınca ödenen emekli, dul ve yetim aylıkları
 - ii — Vatanî hizmet tertibinden ödenen aylıklar
 - iii — 168 sayılı kanuna göre ödenen aylıklar
 - iiii — Şehit aile ve yetimlerine yapılan para yardımları
 - iiiii — Müstehikkin-i ilmiyeye yapılan aylık yardımlar
- b) Mahallî İdarelerce Yapılan Amme Yardımları
 - i — Muhtaç asker ailelerine ödenen aylıklar,
 - ii — Korunmaya muhtaç çocuklara yardımlar,
 - iii — Aciz ihtiyarlara yardımlar.

c) Amme idarelerince yapılan sağık yardımları. Bunlar için bu hususta daha geniş malumat için Bk. Dr. Turan Yazgan, Türkiye'de Sosyal Güvenlik Sistemi; İktisadî Araştırmalar Vakfı Yayını İstanbul 1969, s. 22.

(2) Sosyal Sigortalar, sosyal güvenliğin bir diğer vasıtasıdır. Türkiye'de bu nitelikteki kurumlar da şunlardır:

- a) Sosyal Sigortalar Kurumu,
- b) Banka ve Sigorta şirketlerine ait sandıklar (27 adet)
- c) Amele Birliği,
- c) Emekli Sandığı.

rumlarda işverenden işçiye doğru bir gelir transferi vardır. Pirim ve vergilerin müstehlike inikâsı nisbetinde bu transfer müstehlikten ivaz alanlara doğrudur. Sosyal sigorta niteliğindeki kurumlarda bir de kendi içinde gelir transferi mevzubahistir: Çalışma çağında kazanılan paradan ihtiyarlık devresine, ölmeden evvel kazanılan paradan ölüm dolayısıyla desteksiz kalan dul ve yetimlere, sağlamlardan nisbî olarak sıhhati bozuk olanlara, geçindirdiği kimsesi olmayanlardan başkalarını geçindirmekle mükellef olanlara doğru bir çok yönlerde bu transfer devam etmektedir. Bütün bunları hesaplamanın çok güç olduğu açıktır.

Bu makalede, sadece, Sosyal Sigortalar Kurumunun, iş kazaları ve meslek hastalıkları hariç, kısa vadeli sigorta kollarında mevcut olan gelirin yeniden dağılımı incelenecektir. Bu incelemede kullanılan metod, John Burkus'un Batı Avrupa ülkelerinde sosyal güvenliğin gelirin yeniden dağılımını incelerken kullandığı farazi kazanç gruplarının iştirakleriyle ivazlarını mukayese eden metod olacaktır³.

Bu metoda göre sigortalılar dört farazi kazanç grubuna ayrılmışlardır. Bu ayırmada 1967 yılında 9660 lira olan ortalama yıllık sigortalı kazancı esas alınmış ve birinci gruba bu ortalamanın % 75'i kadar para kazandığı farz edilenler, ikinci gruba kazançları ortalamaya eşit olanlar, üçüncü gruba ortalamadan % 50 fazla kazananlar, dördüncü gruba da ortalama kazancın iki mislini kazananlar dahil edilmiştir. Ancak bu ayırım farazidir. Sosyal Sigortalar Kurumunun istatistik yıllıklarında sigortalıların kazanç grupları itibarıyla durumu mevcut değildir. Olsa da bu inceleme fiili yeniden gelir dağılımını değil nazarı yeniden gelir dağılımını ele almaktadır.

Her kazanç grubu, sigortalıların sosyal statülerine göre ve Türk Sosyal Sigortasının özellikleri dikkate alınarak şu kategorilere ayrılmıştır:

Munzam güvenlik sağlayan veya devletin mes'ul olmadığı ihtiyari sandıklar; bir devlet görevi ve vatandaşlık hakkı olarak tanımlanan sosyal güvenliğe dahil edilmemiştir. Bk. a.g.e. «Sosyal Güvenlik Kavramı» bölümü, s. 4-14.

(3) Bu metoddla adı geçen müellifin yaptığı bir araştırma İktisat Fakültesi mecmuasının bir evvelki sayısında tarafımdan tercüme edilerek neşredilmiştir. Bk. John Burkus (Çeviren Turan Yazgan) Dört Batı Avrupa Ülkesinde Sosyal Güvenlik Yoluyla Gelirin Yeniden Dağılımının Bazı Yönleri; İktisat Fakültesi Mecmuası, Cilt 25, No. 4, İstanbul. 1968, s. 232-260.

- 1 — Geçindirmekle mükellef olmayanlar
- 2 — Geçindirmekle mükellef olanlar
- 3 — Çocuğu doğan sigortalılar
- 4 — Karısı sağlık yardımı görerek çocuğu doğanlar
- 5 — Karısı da sigortalı olup çocuğu doğanlar.

Bu gruplamayı farazî kazançları ile birlikte I numaralı tabloda, daha iyi görmek mümkündür. Bu tablodan anlaşılacağı gibi her kazanç seviyesinde yukarıda tanımlanan her sosyal sosyal statüye mensup sigortalı bulunduğu farzedilmektedir. Gerçekte de durum böyle olmakla beraber, maalesef bunların birbirlerine nazaran nisbetleri hakkında bir fikrimiz yoktur ⁴.

TABLO : I

Sigortalıların Sosyal Statüleri ve Farazî Kazanç Seviyeleri :

Sosyal Statüye Göre Kategoriler	Farazî Yıllık Kazanç Seviyeleri (TL.)			
	% 75	% 100	% 150	% 200
Gecindirmekle mükellef olmayan	7240	9660	14490	19320
Gecindirmekle mükellef	7240	9660	14490	19320
Çocuğu doğan	7240	9660	14490	19320
Karısı sağlık yardımı görerek çocuğu doğan	7240	9660	14490	19320
Karısı da sigortalı olup çocuğu doğan	14480	19393	28980	38786

Hemen söylemek gerekir ki Türkiye'de sigortalılar içinde ortalama yıllık kazancın % 75'inin altında kazananlar oldukça kabardır. Bu bakımdan belki ortalamanın % 50 si kadar farazî kazanç için de bir grup açmak yerinde olabilirdi. Ancak mevzu bahis araştırmaya dahil olan ülkelerle yapmayı düşündüğümüz mukayeseler için bu yola gidilmemiştir.

(4) Buna karşılık Sosyal Sigortalar Kurumu İstatistik Yıllıklarında tehlikeye uğrayanların sosyal statü ve günlük kazançları itibariyle bölünüşlerine ait rakamlar bulunmaktadır. Ana kütle olarak bütün sigortalıların aynı yönlerden durumları ise bilinmemektedir.

Sosyal statü itibariyle sonuncu grupta aile reisinin karısının da sigortalı olduğu ve kocasıyla eşit ücret aldığı farzedilmiş böylece her kazanç seviyesinde bu grubun kazancı diğer grupların kazancının iki misli olarak hesaba dahil edilmiştir.

İŞTİRAKLER VE İVAZLAR

Farazî yıllık kazanç seviyelerine göre her grubun işkazaları ve meslek hastalıkları hariç ödedikleri yıllık pirimler ve işverenlerinin iştirakleri Tablo II, de gösterilmiştir. İştiraklerin hesabında yıllık pirim ödeme gün sayısı 1967 yılı ortalaması olan 326 gün alınmıştır.

TABLO : II

Farazî Kazanç Seviyelerine Göre İştirakler (TL.)

		% 75	% 100	% 150	% 200
Hastalık*	İşçi (% 2)	144.80	175.—	262.50	350.—
	İşveren % 2)	144.80	175.—	262.50	350.—
Analık	İşveren (% 1)	72.40	87.50	131.25	175.—
	TOPLAM	362.—	437.50	656.25	875.—

* Hastalık sigortasının eş ve çocuklara teşmil edilmiş olması halinde işçi ve işveren iştirakleri % 4 erdir.

İştiraklere karşılık her kazanç seviyesinde ve her grubun hastalık sigortasından sağladığı ivazları da aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Bu tablonun hazırlanmasında da Sosyal Sigortalar Kurumunun 1967 istatistik yıllığından elde edilen ortalamalar kullanılmıştır. Buna göre:

Ortalama yatma süresi 2.03 gün
Ortalama ödenek süresi 12 gün
Ortalama poliklinik sayısı 6.3 defa
Poliklinik gün maliyeti 70.— TL.⁵
Poliklinik gün maliyeti 47.50 TL. dir.⁵

(5) Bu rakamlar için Bk. S.S.K. 1967 Yılı Çalışma Raporu ve Bilançosu, Ankara, 1968, s. 37.

TABLO : III

Sigortalıların Sağladıkları İvazlar

<i>Geçindirmekle mükellef olmayanlar</i>	% 75	% 100	% 150	% 200
Ödenek (ayakta geçen süre : $9.77 \times 1/2 \times \text{O.G.K.} = 100.30$)	133.80	200.70	267.60	
Ödenek yatakta geçen süre : $2.23 \times 1/3 \times \text{O.G.K.} = 13.60$	18.14	27.22	36.34	
Poliklinik maliyeti $47.50 \times 6,3$	=299.25	299.25	299.25	299.25
Yatak maliyeti 70×2.03	=142.10	142.10	142.10	142.10
Toplam	=555.25	593.29	669.27	745.29
<i>Geçindirmekle mükellef olanlar</i>				
Ödenek ayakta $9.77 \times 2/3 \times \text{O.G.K.} = 130.90$	178.45	262.22	349.75	
Ödenek yatakta $2.23 \times 1/2 \times \text{O.G.K.} = 22.43$	27.24	44.88	59.85	
Yatak maliyeti 2.23×70	=156.10	156.10	156.10	156.10
Poliklinik maliyeti $7,7 \times 47.50$	=365.75	365.75	365.75	365.75
Toplam	=675.18	727.54	828.95	931.45

O.G.K. = Ortalama Günlük Kazanç.

Sigortalılar analık sigortasından da ivaz elde etmekteirler. Analık sigortasının sağlık yardımı, ödenek (yalnız sigortalı olan kadın için) ve maktu yardım (doğum, emzirme ve gebelik maktu yardımları) vardır. Bu sigortadan sağlanan ivazları da IV. numaralı tabloda görebiliriz.

TABLO : IV

Analık Sigortasından Sağlanan İvazlar (TL.)

<i>Karısı doğum yapan</i>		<i>Kazanç Seviyeleri</i>			
		% 75	% 100	% 150	% 200
Ödenek		—	—	—	—
Maktu yardımları ¹		230.22	230.22	230.22	230.22
Toplam		230.22	230.22	230.22	230.22
<i>Karısı sağlık yardımı görerek doğuran²</i>					
Ödenek		—	—	—	—
Yatak	4,11 × 70.— ³	287.70	287.70	287.70	287.70
Poliklinik	3,35 × 47.50 ³	159.12	159.12	159.12	159.12
Maktu yardım (Emzirme Y.)		150.—	150.—	150.—	150.—
Toplam		596.82	596.82	596.82	596.82
<i>Karısı da sigortalı olup doğum yapan</i>					
Ödenek	61 × 2/3 × O.G.K. ³	817.40	1091.90	1.637.24	2.183.80
Yatak	4,11 × 70.— ³	287.70	287.70	287.70	287.70
Poliklinik	3,35 × 47.50 ³	159.12	159.12	159.12	159.12
Maktu yardım (Emzirme Y.)		150.—	150.—	150.—	150.—
Toplam		1.415.22	1.688.72	2.234.06	2.780.62

(1) Maktu yardımlar, S.S.K. Çalışma Raporu ve Bilançosu, İstanbul, 1968 de hesaplanmış ortalama rakamdır ve doğum ve emzirme yardımı toplamıdır.

(2) Sigortalı erkeğin karısı analık sigortasından ödenek hariç aynen sigortalı kadın gibi faydalanabilir. Fakat Türkiye'de bu faydalanma nisbeti çok yüksek olmadığından böyle ayrı bir grup teşkili faydalı görülmüştür.

(3) Analık sigortasından geçici iş görememezlik ödeneği ödenme süresi ortalama doğumdan evvel 31, doğumdan sonra 30 gündür. Kanunen bu süre 6 şar haftadır. Ortalama rakamlar, ödenek süreleri toplamı sigortalı kadın analık vak'a sayısına bölünerek hesaplanmıştır. Rakam 1967 S.S.K. İstatistik Yılığında alınmıştır. Aynı şekilde bu sigortada ortalama yatak işgal süresi 4,11 gün ve poliklinik adedi 3,35 olarak hesaplanmıştır.

YENİDEN GELİR DAĞILIMI

Hastalık ve analık sigortalarının sağladığı ivazları da böylece tesbit ettikten sonra, sırf bu sigorta kolları için gelirin yeniden dağılımı hakkında nazari bir fikir edinmemiz mümkün olabilir.

V numaralı tablo bize bu hususda fikir verecek niteliktedir. Bu tabloda sağlanan net ivazlar [Bütün ivazlar — (işçi + işveren iştirakleri)] kazançlara nisbet edilmiştir. Bu nisbetlerin kazanç seviyeleri ve sosyal kategoriler itibariyle seyri hastalık ve analık

TABLO : V

Kazançların Yüzdesi olarak İvazlar :

Kategoriler ve Kazanç Seviyeleri	Bütün İvazlar	İşçi+İşveren İştirakleri	Fark T.L.	% %
<i>Geçindirmekle mükellef olmayan</i>				
% 75	555.25	362.—	193.25	2.66
% 100	593.29	437.50	155.79	1.61
% 150	669.27	656.25	13.02	0.09
% 200	745.29	875.—	—29.71	—0.67
<i>Geçindirmekle mükellef</i>				
% 75	675.18	362.—	313.18	4.32
% 100	727.54	437.50	290.04	3.00
% 150	828.95	656.25	172.70	1.19
% 200	850.95	875.—	—24.05	—0.12
<i>Çocuğu doğan sigortalı</i>				
% 75	905.40	362.—	543.40	7.50
% 100	957.76	437.50	520.26	5.38
% 150	1425.77	656.25	769.52	5.31
% 200	1081.17	875.—	206.17	1.07
<i>Karısı sağlık yardımı görerek doğan</i>				
% 75	1272.—	362.—	910.—	12.56
% 100	1324.36	437.50	886.86	9.18
% 150	1059.17	656.25	402.92	2.78
% 200	1528.27	875.—	653.27	3.38
<i>Karısı da sigortalı olup çocuğu doğan</i>				
% 75	2089.—	1448.—	641.—	4.42
% 100	2516.26	1939.30	576.96	2.98
% 150	3063.01	2398.—	165.01	0.57
% 200	3712.07	3878.60	—166.53	—0.43

sigortasındaki yeniden gelir dağılımını ifade etmektedir. Buna göre ortalama yıllık kazancın iki misli ücret alanlardan kimseyi geçindirmekle mükellef olmayanlar ve geçindirmekle mükellef olduğu halde o yıl çocuğu doğmamış olanlar, sağladıkları ivazdan fazla iştirakte bulunmaktadırlar. Dolayısıyla bunlardan diğer gruplara doğru bir yeniden gelir dağılımı olmaktadır. Bu transfer derece derece kazancı daha düşük olan ve çocuğu doğanlara doğru artmaktadır. Gerçekten en fazla nisbî ivaz sağlayan grup «karısı sağlık yardımı görerek çocuğu doğan» ve ortalama kazancın % 75 i kadar ücret alan gruptur. Bu grubun sağladığı net ivazların kazançlarına oranı % 12,56 dır. Bu gruba nazaran aynı kategoriye dahil olduğu halde kazanç seviyesi % 200 olan grup kazancının ancak % 3,38 i kadar, % 150 olan grup 5,31 i kadar, % 100 olan grup da % 9,18 i kadar net ivaz sağlamaktadır.

Tablo hakkında fazla söz söylemeğe her halde lüzum yoktur. Ancak «karısı da sigortalı olup çocuğu doğan» kategorisinde bulunanların, geçindirmekle mükellef olmayanlardan fazla olmakla beraber, bütün geçindirmekle mükellef olan diğer kategorilerden daha az nisbî net ivaz sağladığı dikkati çekmektedir. Bunun sebebi, bu kategorinin karı - koca çalışan ailelerden müteşekkil olması ve mevzuatımıza göre her ikisinin de aynı nisbetlerde prim ödemesidir. Meselâ işverence ödenen analık sigortası primi hem kadın hem erkek için ayrı ayrı ödenmektedir. Bu durum karı koca çalışanlara verilmiş bir nevi ceza olarak nitelendirilebileceği gibi bu tip ailelerde gelir yüksekliği dolayısıyla aile geliri yüksek olanlardan düşük olana doğru bir transferi de sağlayan bir yol olarak da düşünülebilir.

«Çocuğu doğan sigortalı» kategorisi ile «karısı sağlık yardımı görerek çocuğu doğan sigortalı» kategorisi arasında nisbî net ivaz bakımından çok büyük bir farkın bulunması, insanı her şeyden evvel sağlık yardımlarının maliyetinin yüksek olup olmadığı hususunda şüpheyi götürüyor. Bu şüpheden kurtulabilmek için aşağıdaki hesaplara yer vermek gerekir.

Geçindirmekle mükellef olmayıp; aynı kazanç seviyesinde, biri S. S. K. sağlık tesislerinde, diğeri dışarıda sağlık yardımı gören iki sigortalıyı mukayese edelim:

İştirak :	7240 × % 5	= 362.— TL.
Ödenek (yatakta)	2.03 gün × 1/3 × 20.13	= 13.60
Ödenek (ayakta)	10 gün × 1/2 × 20.13	= 100.30
Yatak (kurum içi)	2.03 gün × 70.—	= 142.10
Yatak (kurum dışı)	2.23 gün × 45.25	= 91.85
Poliklinik (kurum içi)	6.3 defa × 47.50	= 299.25
Poliklinik (kurum dışı)	6.3 defa × 32.75	= 206.30
Toplam (kurum içi)	555.25 — 362	= 193.25
Toplam (kurum dışı)	412.05 — 362	= 50.05 ^a

Görüldüğü gibi, kurum içinde sağlık yardımı gören net 193,25 lira ivaz sağlamış olurken diğeri 50,05 lira sağlamış olmaktadır. Kazançlarına nisbet ettiğimiz zaman kurumca tedavi edilene % 2,66, kurum dışında tedavi edilene % 0,69 oranında net ivaz isabet etmektedir. Aradaki fark reel bir fark olamaz. Bu yüzden sağlık yardımı görerek doğum yapan kategorisiyle bu yardımı görmeden doğum yapan kategorileri arasındaki farkların bir kısmının zahiri olduğunu unutmamak gerekir.

Net ivazları bir de (sağlanan ivazlar - işçi iştirakleri) şeklinde tanımlamak mümkündür. Aslında bu tanım daha doğrudur. Çünkü işveren iştiraklerini, işverenden işçiye veya işverenin pirim yükünü müstehlike aksettirebilmesi nisbetinde müstehlikten işçiye bir transfer sayabiliriz. Bu tanıma göre de VI numaralı tablo hazırlanmıştır.

Bu tabloya genel olarak baktığımız zaman çok açık olarak yüksek gelirlilerden düşük gelirliyle, bekârdan diğer sigortalı kategorilerine, geçindirmekle mükellef olandan bekârlar ve karı - koca sigortalı olanlar dışında kalan sigortalılara, ve nihayet, bütün gruplardan karısı sağlık yardımı görerek çocuğu doğan sigortalıya doğru nisbi bir yeniden gelir dağılımı olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca net ivazların işveren iştiraklerini dikkate almadan tanımlanması halinde hangi kategoride ve hangi kazanç seviyesinde bulu-

(6) Kurum içi maliyetler S.S.K. çalışma raporundan alınmıştır. Kurum dışı maliyet ise aynı rapordan faydalanarak ve yatak - poliklinik maliyetleri oranı sabit farzedilerek hesaplanmıştır : Bu hesaplamada kurum dışında 1967 de 382.972 yatak gün ve 1.355.366 poliklinik için ödenen 62.669,300 TL. na dayanılmıştır. Bunun için Bk. Turan Yazgan, Türkiye'de Sosyal... a.g.e. ile dayatılan rakamlar için S.S.K. 1967 yılı Çalışma... a.g.e. s. 27.

Bu konuda, Sağlık Bakanlığınca neşredilmiş, Türkiye'de Genel Sağlık Sigortasının Kurulması üzerine rapor, Ankara 1968 e de bakılabilir. Bu raporda yatak gün maliyeti 40.—, poliklinik maliyeti de 20.— lira olarak düşünülmüştür.

nursa bulunsun her grubun istirakinden fazla ivaz sağladığı, dolaşısıyla işverenlerden veya müstehlikten muntazam olarak ve kazanç seviyesi düştükçe artan nisbette bir gelir transferi olduğu ortaya çıkmaktadır. Kazancına nazaran en düşük ivaz sağlayan grup geçindirmekle mükellef olmayan ve ortalama kazancın iki misli ücret elde eden gruptur. En fazla ivazı gene karısı sağlık yardımı görerek doğum yapan % 75 kazanç seviyesindeki sigortalı sağlamaktadır. Her kategori içinde kazanç seviyesi düştükçe nisbi net ivaz muntazam bir şekilde artmaktadır.

TABLO : VI

Kazançların Yüzdesi olarak Net İvazlar :

Kategoriler ve Kazanç Seviyeleri	Bütün İvazlar	İşçi + İşveren İştirakleri	Fark T.L.	%
<i>Geçindirmekle mükellef olmayan</i>				
% 75	555.25	144.80	410.45	5.66
% 100	593.29	175.—	418.29	4.33
% 150	669.27	262.50	406.77	2.81
% 200	745.29	350.—	395.29	2.04
<i>Geçindirmekle mükellef</i>				
% 75	675.18	144.80	530.38	7.32
% 100	727.54	175.—	552.54	5.72
% 150	828.95	262.50	566.45	3.91
% 200	850.95	350.—	500.95	2.60
<i>Çocuğu doğan sigortalı</i>				
% 75	905.40	144.80	760.60	10.50
% 100	957.76	175.—	782.76	8.10
% 150	1059.17	262.50	796.67	5.50
% 200	1081.17	350.—	731.17	3.78
<i>Karısı sağlık yardımı görerek çocuğu doğan</i>				
% 75	1272.—	144.80	1127.20	15.56
% 100	1324.36	175.—	1149.36	11.90
% 150	1425.77	262.50	1163.27	8.02
% 200	1528.27	350.—	1178.27	6.09
<i>Karısı da sigortalı olup çocuğu doğan</i>				
% 75	2089.—	579.20	1509.80	10.56
% 100	2516.26	775.72	1740.54	8.98
% 150	3063.01	1159.20	1903.81	6.57
% 200	3712.07	1551.44	2160.63	5.57

TABLO : VII

*Hastalık ve Analık İştiraklerinin Yüzdesi Olarak
Hastalık ve Analık İvazları*

Kategoriler	İştirakler İvazlar %	İNDEKSLER									
		Yatay Yeniden Dağılım (Geçindirmekte Mükellef = 100)					Dikey Yeniden Dağılım (%75 Kazanç Seviyesi = 100)				
		Avusturya	Fransa	Almanya	İngiltere	Türkiye	Avusturya	Fransa	Almanya	İngiltere	Türkiye
Bekâr	% 75	362.—	555.25	153	23	21	53	27	82	100	100
	%100	437.50	593.29	135	23	23	53	27	81	86	88
	%150	656.25	669.27	102	24	26	53	27	80	70	67
	%200	875.—	745.29	85	24	27	53	27	88	59	56
<i>Geçindirmekte mükellefi</i>											
	% 75	362.—	675.18	186	100	100	100	100	100	100	100
	%100	437.50	727.54	166	100	100	100	100	86	70	91
	%150	656.25	828.95	126	100	100	100	100	68	82	68
	%200	875.—	850.95	97	100	100	100	100	58	83	52
<i>Çocuğu doğan sigortalı</i>											
	% 75	362.—	905.40	250					134	100	100
	%100	437.50	957.76	219					132		88
	%150	656.25	1059.17	164					130		66
	%200	875.—	1081.17	125					128		50

Karısı sağlık yardımı görerek çocuğu doğan sigortalı

% 75	362.—	1272.—	351	189	100	100	100	100	100	100
%100	437.50	1324.36	302	182						86
%150	656.25	1425.77	217	172						62
%200	875.—	1528.27	174	179						50

Karısı da sigortalı olup çocuğu doğan erkek

% 75	1448.—	2089.—	145	28	25	58	31	78	100	100	100
%100	1939.30	2516.26	130	28	27	56	31	78	87	94	100
%150	2898.—	3063.01	106	31	25	56	31	84	73	83	100
%200	3878.60	3712.07	96	32	26	56	31	99	64	86	91

(1) Geçindirmekle mükellef, Türkiye için geçindirdiği kimselerin sayısı belli olmayan sigortalıdır. Diğer ülkeler için ise iki çocuklu aile reisi manâsına alınmıştır.

2) Karı koca sigortalı olarak çalışan çiftler için başka ülkelerin rakamları çocuk doğumu dolayısıyla sağlanan ivazları ihtiva etmez.

Kaynak : 1967 S.S.K. İstatistik yılı ve çalışma raporları kullanılarak ve mevzuat dikkate alınarak hesaplanmıştır. Diğer ülkelere ait rakamlar için Bk. John Burkus - Çev. Turan Yazgan - Dört Batı., a.g.e., s. 22:

İvazların kazançlar yerine iştiraklere nisbet edilmesi de mümkündür. VII numaralı tabloda ivazlar iştiraklerin yüzdesi olarak hesaplanmış, ayrıca geçindirmekle mükellef sigortalının sağladığı nisbî ivaz 100 alınarak yatay yeniden gelir dağılımı ve % 75 kazanç seviyesindeki sigortalıların sağladığı nisbî ivaz 100 alınarak dikey yeniden gelir dağılımı gösterilmiştir. Bu halde aynı zamanda Türk Sosyal Sigortasındaki yeniden gelir dağılımını Batı Avrupa ülkeleriyle mukayese imkânını da vermektedir.

Dikkat edilirse Türk Sosyal Sigortasında kısa vadeli ivazlar bakımından (iş kazaları ve meslek hastalıkları hariç), % 200 kazanç seviyesindeki bekârlar, geçindirmekle mükellef olanlar ve karı - koca sigortalı olanlar zarardadır. Diğer bütün kazanç seviyesindeki bütün sigortalı kategorileri ise iştiraklerinden çok ivaz sağlamaktadırlar.

Diğer taraftan VII numaralı tabloya göre her kazanç seviyesindeki geçindirmekle mükellef sigortalının sağladığı ivaz oranına 100 dersek, bekârlar bunlardan % 12 - 20 eksik, çocuğu doğan sigortalılar % 28 - 34 fazla, karısı sağlık yardımı görerek çocuğu doğan sigortalı % 72 - 89 fazla, karı - koca sigortalı olanlar ise % 1 - 22 arasında eksik ivaz elde etmektedirler. Diğer ülkelerde ise bekârlar, evli iki çocuklu aile reislerinin (diğer ülkeler için geçindirmekle mükellefe muadil farzedilmiştir.) sağladığı ivazların ancak % 25 i kadar - Almanya hariç - hattâ daha az ivaz temin edebilmektedirler. Almanya'da ise bu nisbet % 53 tür. Buradan Türkiye'de mevzubahis gelişmiş ülkelere nazaran, bekârlara (ki bizde bekâr geçindirdiği kimsesi olmıyan anlamınadır.) biraz fazla ivaz verilmektedir. Bu hususun Kalkınma Plânlarımızın nüfus politikasına uygun olduğu söylenebilir.

Aynı şekilde Türkiye'de karı - koca sigortalı olanlara da diğer ülkelere nisbetle çok yüksek ivaz sağlanmaktadır. Ancak bu hüküm diğer ülkelerin rakamları çocuğun doğumunu dikkate almadığından, pek doğru olmayabilir.

% 75 kazanç seviyesindeki bütün sigortalı kategorilerinin sağladıkları ivaz oranına 100 dersek, görürüzki Türkiye'de % 200 kazanç seviyesindeki sigortalılar bunun ancak % 50 - 66 sını alabilmektedirler. Diğer taraftan kazanç seviyesinin yükselişi ile sağlanan ivazların iştiraklere oranı muntazam olarak düşmektedir. Bu ters'ine münâsebet Avusturya'da ve nisbeten Almanya'da mevcuttur. İngiltere'de iştiraklerle ivazların yeknesak oluşu her kazanç seviyesindeki sigortalının % 75 kazanç seviyesindeki sigortalıdan

farklı nisbette ivaz sağlamasına engel teşkil etmektedir. Fransa'daki dağılışı ise kazanç seviyesi ile muayyen bir münâsebet göstermemektedir.

Burada tekrar etmekte fayda vardır: Türkiye ile diğer ülkelerin mukayesesi pek mânâlı olmayabilir. Zira Avrupa ülkeleri için kazanç seviyeleri millî ölçüde ele alınmıştır. Bekâr hariç diğer sigortalı kategorileri mütecanis değildir. Türkiye'de ortalama kazancın % 200 ü ile bile iştiraklere esas tavanın çok uzağında kalmaktadır⁷.

SONUÇ :

Bu deneme tamamen nazarîdir. Her hangi bir sigortalının durumu dayandığımız ortalamalardan ve farazî kazanç seviyelerinden az veya çok inhiraf eder. Bununla beraber hastalık ve analık sigortasının yatay ve dikey olarak geliri yeniden nasıl dağıttığı hakkında bir fikir verebilir.

Bu denemeye göre Türk Sosyal Sigortasının modern bir sigorta hüviyeti taşıdığını, iştiraklerle ivazlar arasındaki münasebeti zayıf tutmak suretiyle sosyal güvenliğin ve gelir adaletinin esaslı bir vasıtası durumunda olduğunu söyleyebiliriz.

7) Bu tavan günde 100 liradır. Ortalama günlük kazanç ise 26.84 TL. olduğuna göre bunun iki misli, tavanın yarısını ancak biraz geçiyor demektir.

Diğer ülkelerdeki durum için Bk. John Burkus ((Çev. Turan Yazgan - Dört Batı... a.g.e., s: 234 - 238: